

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В СУСПІЛЬСТВО ЗНАНЬ ТА ІНТЕЛЕКТУ

DEVELOPMENT OF THE INFORMATION SOCIETY INTO A SOCIETY OF KNOWLEDGE AND INTELLECT

На рубежі тисячоліть концепція інформаційного суспільства стала не лише повсякденним терміном соціальної та економічної науки, а й невід'ємною частиною політичного та управлінського лексикону. Проте останні десятиліття намітився активний перехід від інформаційного суспільства до суспільства знань, зумовлений ключовою роллю знань, що є основою розвитку суспільства. Не лише свідчить про перехід суспільства на новий етап, а й свідчить про зростаючу роль нового економічного активу – знань. Саме словосполучення «інформаційне суспільство» вперше з'явилося в літературі японської соціальної науки на початку 1960 років. Японська версія цього словосполучення (*joho shakai, johoka shakai*) зародилася в 1961 році в бесіді історика Kisho Kurokawa та архітектора Tadao Umesao. У 1964 році це словосполучення з'явилося в літературі – роботі Jiro Kamishima.

Однак назву даній доповіді дав редактор Michiko Igarashi – *Sociology in Information Societies*; у доповіді групи стверджувалося, що інформаційне суспільство є суспільством, у якому є достатня висока за якістю інформація, а також є всі необхідні засоби для її розподілу.

Таким чином, кілька авторів практично одночасно працювали над вивченням цієї концепції. Вперше формалізованим словосполучення «інформаційне суспільство» та його трактування з'явилися у 1970 році в Японії, і пов'язаний про це було з доповіддю Yoneji Masuda, яка використовувала дане та подібні до нього поняття. Звичайно, це не означає, що в цей період концепція інформаційного суспільства не розвивалася в інших країнах, наприклад, в Америці. У період з 1950 по 1980 роки відбувався активний розвиток та розробка різних можливих напрямів цієї концепції та її компонентів. Потім відбулося часткове об'єднання та сформувався комплексний підхід до цього питання.

Ключові слова: суспільство, інформація, розвиток, активний перехід.

At the turn of the millennium, the concept of information society became not only an everyday term of social and economic science, but also an integral part of the political and managerial lexicon. However, in recent decades there has been an active transition from the information society to the knowledge society, due to the key role of knowledge, which is the basis of the development of society. It not only indicates the transition of society to a new stage, but also indicates the growing role of a new economic asset – knowledge. The very phrase «information society» first appeared in the literature of Japanese social science in the early 1960s. The Japanese version of this phrase (*joho shakai, johoka shakai*) originated in 1961 in a conversation between historian Kisho Kurokawa and architect Tadao Umesao. In 1964, this phrase appeared in literature – the work of Jiro Kamishima.

However, the title of this report was given by the editor Michiko Igarashi – *Sociology in Information Societies*; the group's report argued that an information society is a society in which there is sufficient information of high quality and all the necessary means for its distribution.

Thus, several authors worked almost simultaneously on the study of this concept. For the first time, the formalized phrase «information society» and its interpretation appeared in 1970 in Japan, and it was related to a report by Yoneji Masuda, which used this and similar concepts. Of course, this does not mean that during this period the concept of information society did not develop in other countries, for example, in America. In the period from 1950 to 1980, there was an active development and development of various possible directions of this concept and its components. Then a partial unification took place and a comprehensive approach to this issue was formed.

Key words: society, information, development, active transition.

УДК 37.013

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/65.1.7>

Чжан Хунвей,
магістр філософії,
аспірант кафедри філології
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Вступ. Якщо розглядати, яким чином відбувався історичний перехід до формування інформаційного суспільства, то варто розпочати ще з 1914 року, коли у Великій Британії з'явилося поняття постіндустріального суспільства (автори Ananda K. Coomaraswamy та Arthur J. Penty).

Потім у 1958 році в Америці (Daniel Bell) і вже з кінця 1960-х років у Франції (Alan Touraine) постіндустріальне суспільство стало невід'ємним терміном соціальної науки. Спільним у всіх цих дослідженнях було обговорення «розпаду», що прискорюється, і перетворення існуючих на той час промислових структур, що формувалися протягом двохсот років [9].

У 1940 році з'явився відмінний від аналізованого вище підхід до аналізу структурних змін, що відбуваються. Розроблено він Colin

Clark, австралійським економістом, і базувався на понятті «третього сектора»; тут зверталася увага на зростаючу роль сектора послуг, який став переважати матеріальне виробництво. Потім настала епоха автоматизації виробництва завдяки серійному виробництву Форда, що докладно описувалося D. S. Harder в 1946 році. Це були перші сигнали початку комп'ютерної та науково-технічної революції. Після цього вжиток увійшов термін «brain work», який замінив собою «manual work»; цим, ознаменувалося відкриття шляху до концепції інформаційного суспільства. І 1967 року Peter Drucker дав формалізоване визначення поняття knowledge worker. Зрештою, термін «інформаційне суспільство», що використовується для опису елементарних соціальних змін, що відбулися у другій половині

20-го століття, повністю замінив поняття постіндустріального суспільства.

Даний аналіз дозволяє зробити висновок про те, що перехід від постіндустріального суспільства до інформаційного був цілком очікуваним і обґрунтований розвитком науково-технічного прогресу. Основою інформаційного суспільства є інформація як така, а умови її обробки, зберігання, доступу, – багато в чому це відбиває виробничий процес. Перехід до суспільства знань, навпаки, намітився у зв'язку з кризою управління – необхідністю керувати як інформаційними базами, а й знаннями, які у головах людей. Це питання стало ключовим у сфері економіки, а й у політиці; Протягом останніх десятиліть стало зрозуміло, що запорука конкурентоспроможності країни – її інтелектуальний капітал.

Виклад основного матеріалу. На етапі розвитку нашого суспільства та економіки інформаційне суспільство поступово набуває дедалі більше «знавих» характеристик. Daniel Bell говорить про необхідність соціального контролю та управління змінами в інформаційному суспільстві - для цього необхідне суспільство, що самоорганізує навколо себе знання (або суспільство, здатне використовувати людський потенціал для створення знання) [8].

Yoneji Masuda вважає, що ключовою ланкою розвитку інформаційного суспільства є інтелектуальна творчість – тобто необхідне створення такого середовища, в якому володіння знаннями спонукає людину до використання та розвитку свого потенціалу. Nick Moore визначає інформаційне суспільство як суспільство, де інформація – це економічний ресурс; однак використання інформації, її аналіз та перетворення є керуванням знаннями.

Отже, знання інформаційному суспільстві є основою соціальної структури; вони створюються, розподіляються і використовуються, поєднуючи та взаємозв'язуючи різні сфери життя [5].

Дійсно, інформація як така не відіграє значної ролі в суспільстві, це джерело отримання знання, яке є безпосереднім двигуном розвитку суспільства та економіки в цілому. Інформація зародилася у суспільстві ще за доби виникнення людства, і протягом його існування змінювалися лише способи її зберігання та передачі. Це означає, що з розвитком даних показників інформації змінювалася лише її роль суспільстві. Називати сучасне суспільство інформаційним означає не помічати головного, що людство переживає етап переходу від «інформаційного» суспільства до суспільства знань [11].

Інформація – це кодове уявлення якогось фрагмента реальності. Кодування інформації може здійснювати різними способами, а зміст інформації (її сенс) – у самому кодуванні може бути не

представлений. Для розуміння змісту здійснюється зіставлення прийнятого знака з суб'єктивними знаками і встановлення співвідношення з-поміж них, ця операція є зміст будь-якого інтелектуального акта. Здійснення операції робить акт процесом. Справжніми знаннями інформація стає у процесі приведення їх у дію; це може зробити або мозок, або комп'ютер.

Для сприйняття та розуміння інформації потрібні знання та процес здійснення знань [10].

Інформація має безліч визначень, основним є розуміння як деякого «відомості». Знання, у свою чергу, це те, що здійснює обробку, сприйняття та розуміння інформації. Між знаннями та інформацією існує чітка ієрархія; разом з даними та мудрістю вони є традиційною пірамідою знань, а з етапом просвітлення – розширеною. Дані - це не що інше, як нулі та одиниці, або інші аналогові дані. Інформація – це дані та метадані, або те, про що ці дані. Знання – це і метаінформація, чи те, навіщо потрібна ця інформація, тобто. основа прийняття рішень індивідумом; знання існують і актуальні лише у короткостроковий період. Мудрість – це можливість використовувати знання те щоб передбачати, тобто. бачити та знати майбутнє. Просвітлення – це знання та метазнання, чи практична значимість знань у довгостроковій перспективі не тільки з метою здійснення дій, а й з метою виживання суспільства загалом.

Якщо індивід не володіє відповідними знаннями, то він просто не здатний сприймати і обробляти (а значить, і використовувати – діяти) інформацію, яку він отримує [1].

У разі інформація просто немає «середовища» існування. Відмінність між інформацією та знанням, таким чином, не кількісна, а якісна: інформація переносить відомості, а знання здійснюють їхню обробку та розуміння. У знань та інформації різні функції та ролі у загальному процесі – відтворювати та відображати навколишній світ.

Ідеальне відтворення світу передбачає процедуру – діяльність, у якій інформація виступає як репрезентанта реальності та переносника відомостей від реальності у світ образів, а знання є обробник цієї інформації. Інформація та знання є складовими інтелектуального процесу, і тому вони завжди існують, доповнюючи один одного. Нові форми передачі – це лише зміна форми подання інформації, і поява нових форм інформації не скасовує раніше існували. Поява нових форм подання інформації передбачає виникнення відповідних процедур та механізмів їх сприйняття. З'являється потреба у відповідних знаннях, які забезпечують сприйняття нових форм інформації.

Виходить, що ідеологія «інформаційного» суспільства, яка будується на інформаційному прогресі, частково є гальмом розвитку когнітивного

суспільства, яке має ґрунтуватися на владі знань (сoгнісіo – знання).

Висновки. Сучасний розвиток людства характеризується проникненням знань у техніку; технологічні системи сьогодні здатні функціонувати самостійно, тобто здійснювати самостійну доцільну діяльність – працю. Що відбувається насправді? Технічні системи навчилися робити те саме, як і людина – вони отримують, обробляють і сприймають інформацію, потім роблять дію; у менеджменті цей процес називається управлінням знаннями. Відбувається цей процес з допомогою певних програм, вбудованих у дані системи, з допомогою цих програм вони й здійснюють самостійну діяльність. Це свідчить, що програми є деякою специфічною формою знань, що дозволяє системам здійснювати інтелектуальну діяльність [4].

Таким чином, сучасне суспільство уникає інформаційної концепції уявлення світу; інформація стала надмірною, і в основу розвитку сьогодні покладено знання та вміння їх використовувати. Для економіки це означає той факт, що використання технологій та ноу-хау вже не є запорукою ефективності діяльності організацій; ключовою компетенцією сучасних організацій стали знання та їх носії – людський потенціал. Ефективне управління цим потенціалом, як на економічному, а й у політичному рівні, є основою конкурентоспроможності сучасних організацій та економіки загалом.

Ключова роль знань в інформаційному суспільстві визначає їх зростаючу роль в організаціях та економіці загалом. Знання у сучасній економіці стали цінним організаційним активом, а носії знань – основою конкурентоспроможності організацій. Саме тому на першому плані організації ставлять сьогодні ефективну систему управління

знаннями. Перехід від інформаційного суспільства, коли ефективність діяльності організації залежала від рівня розвитку технологій, до суспільства знань будується на тезі, що управління знаннями, а отже, і людськими ресурсами є запорукою успішного функціонування організацій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bell, Daniel: *The Coming of Post-Industrial Society: a Venture in Social Forecasting*, Basic Books, New York, 1976, 616 с.
2. Bell, Daniel: *The Social Framework of the Information Society: The Microelectronics Revolution: The Complete Guide to the New Technology and Its Impact on Society* MIT Press, Cambridge: Mass, 1980, 510 с.
3. Beniger, James R.: *The Control Revolution. Technological and Economic Origins of the Information Society*, Harvard University Press, 1986, 508 с.
4. Castells, Manuel: *Information Age: Economy, Society and Culture. Vol. I: The Rise of the Network Society*, Blackwell: Oxford, 1996, 597 с.
5. Castells, Manuel: *Information Age: Economy, Society and Culture. Vol. II: The Power of Identity*, Blackwell: Oxford, 1997, 521 с.
6. Castells, Manuel: *The Information Age: Economy, Society and Culture. Vol. III: The End of the Millennium*, Blackwell: Oxford, 1998, 458 с.
7. Duff, Alistair S.: *Information Society Studies, Routledge Research in Information Technology and Society, Routledge. Information Society – what is it exactly? The meaning, history and conceptual framework of an expression*, 2000, 214 с.
8. Masuda, Yoneji: *The Information Society as Post-Industrial Society*: Washington D. C., Tokyo, IIS: The World Future Society, 1980, 171 с.
9. Toffler, Alvin. *The Third Wave*: New York: William Morrow and Company 1980, 552 с.
10. Galbraith, J. K. *The affluent society* Boston: Houghton Mifflin Co., 1958, 78 с.
11. Drucker, P. F. *Post-capitalist society* Oxford: Butterworth-Heinemann, 1993, 192 с.